

ΑΘΗΝΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΗΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

(ΕΒΡΑΒΕΥΘΗ ΥΠΟ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ)

ΤΟΜΟΣ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΟΣ ΕΒΔΟΜΟΣ

ΑΘΗΝΗΣΙΝ
ΤΥΠΟΙΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑ ΛΕΩΝΗ
1937

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Π. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

(1884—1936.).

«Ὅταν δ' ἔλθῃ τὸ πεπρωμένον τέλος,
οὐ μετὰ λήθης ἄτιμοι καίνται, ἀλλὰ μετὰ
μνήμης τὸν ἀεὶ χρόνον ὑμνούμενοι θάλλουσι».
(Ξενοφ. Ἀπομνημ. 2, 1, 33).

Τῆ 30 Δεκεμβρίου 1936 ἡ ἐπιστημονικὴ τῆς Ἑλλάδος καθόλου οἰκογένεια καὶ ἰδίᾳ ἡ Πανεπιστημιακὴ ὑπέστη ἐν τῶν μεγαλυτέρων μέχρι τοῦδε πληγμάτων διὰ τῆς ἀπωλείας ἐνὸς τῶν πλέον ἐπιλέκτων μελῶν αὐτῆς, τὸ ὅποσον ἀπετέλει πραγματικῶς σέμνωμα καὶ ἐγκαλλώπισμα διὰ ταύτην. Κατὰ τὴν ἀνωτέρω ἡμέραν, μετὰ ἄνισον ἐπὶ δίμηνον πρὸς ἐπάρατον νόσον ἀγῶνα, ἔκυψεν ὑπὸ τὴν ἀνηλεῆ τοῦ πεπρωμένου πυγμῆν καὶ κατῆλθεν εἰς τὸν τάφον εἰς πραγματικὸς καὶ ἀκράματος τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων ἱεροφάντης καὶ θεραπευτῆς—τοῦ ὁποίου ὁ βίος οὐδὲν ἄλλο ὑπῆρξεν ἢ μία διαρκὴς ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῆς ἐπιστήμης προσφορά—ὁ ἐρευνητῆς τῆς ἱστορικωτέρας τῶν γλωσσῶν, ὁ μετριοφρονέστατος τῶν τιμιωτάτων καὶ εὐγενεστάτων Ἑλληνικῶν ἀγώνων μαχητῆς, ὁ τῆς ἐθνικῆς ζωῆς λαξευτῆς, ὁ ἐπὶ τῶν ἐπάλλξεων τῆς ἐπιστήμης καὶ ἠθικῆς ἀγωνισθεὶς γενναῖος καὶ πιστὸς στρατιώτης, ὁ καλὸς κάγαθος Γεώργιος Π. Ἀναγνωσιόπουλος, Καθηγητῆς τῆς Γλωσσολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν.

Ὁ θάνατος τοῦ ἀειμνήστου ἀνδρὸς γενόμενος γνωστὸς ἐδύθισεν εἰς βαθὺ πένθος μέγιστον μέρος τοῦ ἐπιστημονικοῦ τῆς Ἑλλάδος κόσμου καὶ ἰδίᾳ τοῦ τῶν Ἀθηνῶν, καθ' ὅσον τὸ ὄνομα τούτου εἶναι στενώτατα συνδεδεμένον μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπιστήμης. Ὁ Πρύτανις, ἡ Σύγκλητος, οἱ Καθηγηταὶ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, πλεῖστα ἐπιστημονικαὶ καὶ ἄλλαι ὀργανώσεις, πλεῖστοι τῶν φίλων του καὶ διατελεσάντων μαθητῶν του, γαλουχηθέντες ὑπ' αὐτοῦ διὰ τῶν διδασμάτων τῆς ἀληθοῦς παιδείας καὶ ἠθικῆς, ἔσπευσαν μετὰ πενθίμων βημάτων, ὅπως κλίνουσαν εὐλαδὲς γόνυ πρὸ τῆς σεπτῆς τοῦ ἀειμνήστου ἀνδρὸς σοροῦ καὶ παρακολουθήσουσιν τὴν ἐκφορὰν του.

Ὁ θάνατος τούτου ἀπετέλεσε καὶ ἀποτελεῖ μεγίστην τῆς Ἑλληνικῆς

ἐπιστήμης καὶ κοινωνίας ἀπώλειαν καὶ δυσπλήρωτον ἐδημιούργησε κενόν, καθ' ὅσον ὁ ἀείμνηστος ἀνὴρ συνεδύαζεν ἐν ἑαυτῷ φυσικὰς καὶ ἐπικτήτους ιδιότητες, ὡς πᾶς τις θὰ ἐζήλου, ἤτοι φυσικὴν εὐφυΐαν, ἐπιμέλειαν, ἐργατικότητα, ἔφεσιν πρὸς πᾶν ὑψηλὸν καὶ εὐγενές καὶ δὴ πᾶσας τὰς ιδιότητας ταύτας συνοδευομένας ὑπὸ ἀδαμαντίνων καὶ χαλυβδίνων ἠθικῶν ἀρχῶν, τῶν ἀρχῶν τῆς τιμιότητος καὶ εἰλικρινείας, ἀρχῶν αἷτινες σπανιώτατα ἀπῆντων κατὰ τὴν κατ' ἐξοχὴν ἐποχὴν τοῦ ἀρριθισμοῦ, καθ' ἣν ἐζησεν καὶ ἔδρασεν οὗτος. Εὐθύς, τίμιος, ἠθικός, αὐστηρὸς τῶν πατέρων παραδόσεων τηρητὴς ὑπῆρξεν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς μέχρι πέρας τοῦ βίου του. Ἡ λέξις Ἑλλάς συνεκίνει βαθύτατα τὴν εὐγενῆ αὐτοῦ ψυχὴν, ἅπας δὲ ὁ βίος του, ἡ δράσις του καὶ ἡ εὐγενὴς σταδιοδρομία του ὑπῆρξαν ὕμνος ὑπέροχος πρὸς τὴν ἀθάνατον τοῦ θεοῦ Πλάτωνος ρῆσιν «πατὴρ τε καὶ μητὴρ τε καὶ τῶν ἄλλων προγόνων ἀπάντων τιμιώτερόν ἐστιν ἢ πατὴρ καὶ σεμνότερον καὶ ἁγιώτερον».

Ὁ Γεώργιος Ἀναγνωστόπουλος ἐγεννήθη τῷ 1884 εἰς μικρὸν καὶ ἀπόκεντρον χωρίον τῆς εὐάνδρου Ἡπείρου, ἐκτισμένον ἐπὶ μαγευτικῶν κλιτύων διακλαδώσεως τῆς Πίνδου, εἰς τὸ ὄραϊον Πάπιγκον. Ὑπῆρξε δὲ γόνος τῆς μεγάλης Ἡπειρωτικῆς οἰκογενείας τῶν Ἀναγνωστοπούλων, ἐξ ἧς καὶ ὁ θεῖος τοῦ ἀειμνήστου διδασκάλου Μιχαὴλ Ἀναγνωστόπουλος, ἀνὴρ, ὅστις διὰ τῆς ἐξόχου ἐν Ἀμερικῇ δράσεώς του ἐτίμησεν, ὅσον οὐδεὶς ἄλλος ἐν αὐτῇ, καὶ ἐλάμπρυνε τὸ Ἑλληνικὸν ὄνομα, οὐδέποτε δὲ ἐπαύσατο ἀτενίζων μετὰ φλογερᾶς ἀφοσιώσεως πρὸς τὴν μικρὰν καὶ πτωχὴν ἀλλ' εὐγενῆ πατρίδα του, ἐνδιαφερόμενος εἰλικρινέστατα διὰ τὰς τύχας καὶ τοὺς ἀγῶνας ταύτης, ὥστε δικαίως νὰ λεχθῆ περὶ αὐτοῦ : «Τὸ ὄνομα τοῦ Μ. Ἀναγνωστοπούλου ἀνήκει εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἡ φήμη του εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας, ἀλλὰ τὸ ἔργον του εἰς τὴν ἀνθρωπότητα» («The name of M. Anagnos belongs to Greece. the fame of him to the United States. but his service belongs to humanity» Gov. Curtis Guild.).

Ἡ ἐπιμεμημένη καὶ σεμνοπρεπῆς ἀνατροφή, ἧς ὁ Γεώργιος Ἀναγνωστόπουλος ἔτυχεν παρὰ τῶν γονέων αὐτοῦ, ἔτι δὲ αἰ φυσικαὶ τῆς γενετείας αὐτοῦ καλλοναὶ διέπλασαν εὐγενῆ καὶ εὐαίσθητον τὴν ψυχὴν αὐτοῦ προικίσασαι ταύτην δι' ἐξόχων διανοητικῶν καὶ ἠθικῶν δώρων. Τὰς ἐγκυκλίους σπουδὰς ἔλαβεν ἐν τῷ σχολείῳ τῆς γενετείας αὐτοῦ ὑπερβαλὼν πάντας τοὺς ἑαυτοῦ συμμαθητάς, καὶ παρασχὼν ἑαυτὸν πρότυπον ἀγχινοίας, φιλοπονίας καὶ ἠθους. Μετὰ ταῦτα ἠκροάσατο τῶν γυμνασιακῶν μαθημάτων ἐν τῇ Ζωσιμαίᾳ Σχολῇ τῶν Ἰωαννίνων, κατὰ

τὴν ἐν τῇ ἐποίᾳ φοίτησίν του ἐπέσυρε διὰ τε τῆς φιλομαθείας καὶ τοῦ ἤθους του ἀμέριστον τὸ ἐνδιαφέρον τῶν καθηγητῶν του, ὅτινες ἐνέδωκαν αὐτῷ τὸν πρὸς τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα ἔρωτα.

Μετὰ τὸ πέρασ τῶν γυμνασιακῶν του σπουδῶν ἐπανελθὼν εἰς τὴν γενέτειραν αὐτοῦ Πάπιγκον ἐνωρίσθη ὡς διδάσκαλος τοῦ ἐκεῖ σχολείου διατελέσας ὡς τοιοῦτος ἐπὶ τετραετίαν ἐλόκληρον. Φύσει ὁμως ὀρεγόμενος τοῦ εἰδέναι κατέλιπε τὴν προσφιλεῖ αὐταῦ πατρίδα, ὅπως ἔλθῃ εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἐγγραφεὶς τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς φοιτητῆς ἠκροάσατο ἀνελλιπέστατα τῶν μαθημάτων τῶν ἑαυτοῦ καθηγητῶν ἐπὶ τετραετίαν. Ἰδιαιτέραν πρὸς τὴν μελέτην τῶν κλασσικῶν γλωσσῶν αἰσθανθεὶς κλίσειν ἤδη ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν τῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ εἰσόδου αὐτοῦ ὤρμησεν πρὸς τὸν πατριάρχην τῶν γλωσσολόγων, τὸν κράτιστον καὶ πολὺν Γεώργιον Χατζιδάκιν, ὅστις ἐμεσουράνει τότε ἐν τῷ ἐπιστημονικῷ στερεώματι. Ὑπὸ τοῦ μεγάλου καὶ ἐπιφανοῦς διδασκάλου, προῖδόντος τὸ μέγα καὶ εὐρὸν μέλλον, τὸ ὅποῖον θὰ ἐδημιούργει αὐτός, θαυμασθεὶς διὰ τε τὴν ἀκάματον ἐπιμέλειαν καὶ ἐργατικότητα αὐτοῦ, ἔτι δὲ διὰ τὴν φρόνησιν καὶ τὸ ἀδαμάντινον αὐτοῦ ἤθος ἠγαπήθη καὶ ἐτιμήθη λίαν. Ὑπὸ τούτου ὁ Γεώργιος Ἀναγνωστόπουλος ἐμυήθη εἰς τὰ δυσχερέστατα τῆς αὐστηρᾶς καὶ προσηκούσης γλωσσικῆς ἐπιστημονικῆς μεθόδου μυστήρια καὶ εἰσῆχθη εἰς τοὺς δαιδαλώδεις τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, τῆς ἱστορικωτέρας τῶν γλωσσῶν, δόμους. Ὑπὸ μεγάλῳ τούτῳ διδασκάλῳ ὁμιλῶν ἰδίᾳ, κατὰ δεύτερον δὲ λόγον τὴν ἐπίδρασιν καὶ ροπὴν καὶ ἐνίων ἄλλων διδασκάλων αὐτοῦ δεχθεὶς, ἠσθάνθη τὸ κάλλος τῶν ἀθανάτων πειητικῶν τοῦ Ὀμήρου, τοῦ Αἰσχύλου, τοῦ Σοφοκλέους, τοῦ Εὐριπίδου, τοῦ Πινδάρου καλλιτεχνημάτων, ἔτι δὲ εἰσέδυσεν εἰς τὰ ἄδυτα τῶν ἰδεῶν τοῦ θεοῦ Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους διαπλάσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὑψηλόφρονα καὶ εὐγενῆ, παραμείνας διὰ παντὸς τοῦ βίου του τοιαύτην.

Ἀριστα περὶ τε τὴν Ἑλληνικὴν καὶ Λατινικὴν γλῶσσαν καὶ φιλολογίαν παρεσκευασμένος ὑπέστη κατ' Ἰούνιον τοῦ ἔτους 1911 τὰς διδακτορικὰς ἐξετάσεις ἀναγορευθεὶς διδάκτωρ καὶ ἀξιωθεὶς τοῦ βαθμοῦ ἀριστα.

Ἀπελθὼν τοῦ ἱεροῦ τῶν Μουσῶν τεμένους ἐνωρίσθη εὐθὺς Καθηγητῆς ἐν τῷ Παγκυπρίῳ Γυμνασίῳ, τὸ ὅποῖον μετὰ ἐν ἔτος κατέλιπε σπεύσας νὰ ταχθῇ ὑπὸ τὰς σημαίας τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, συντελέσας οὕτω καὶ αὐτὸς εἰς τὸ νὰ κυματίσουν οἱ Ἑλληνικοὶ ἀετοὶ ἀνὰ τὰ ἔρη καὶ τὰς πεδιάδας τῆς Θεσσαλίας, Ἡπείρου καὶ Μακεδονίας καὶ νὰ συντελεσθῇ ἡ μεγάλη καὶ ὑπέροχος ἐκείνη ἐποποιΐα τοῦ 1912—1913, ἐπὶ τὴν καυχᾶται καὶ σεμνύνεται ὁ Ἕλληνισμός.

Μετὰ τὸ πέρας τῶν Βαλκανικῶν πολέμων διωρίσθη εἰς τὸ Β'. Γυμνάσιον τῆς Ἑλληνικῆς ἤδη Θεσσαλονίκης ὡς Καθηγητῆς διδάξας μέχρι τοῦ τέλους σχεδὸν τοῦ ἔτους 1918. Περὶ τῆς ἐν τῇ ἐκπαιδευτικῇ ὑπηρεσίᾳ εὐδοκίμησέως του μαρτυρεῖ ὅδ' μόνον ἢ δις εἰς Γυμνασιάρχην προαγωγῇ του, ἣν ἠρνήθη δι' οἰκογενειακοὺς λόγους ν' ἀποδεχθῆ, ἀλλὰ καὶ ἡ συμφώνως πρὸς εὐμενεστάτην εἰσήγησιν τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου πρόσκλησις του, ὅπως μετάσχῃ τοῦ ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας προκηρυχθέντος διαγωνισμοῦ πρὸς ἀποστολὴν εἰς Ἑσπερίαν ὑποτρόφων τοῦ Κράτους χάριν εὐρυτέρων ἐπιστημονικῶν σπουδῶν, εἰς ὃν διαγωνισμὸν ἐκλήθησαν συμφώνως τῷ οἰκείῳ νόμῳ διδάκτορες τῆς φιλολογίας διακριθέντες διὰ τὴν ἑαυτῶν εὐδόκιμον ἐκπαιδευτικὴν ὑπηρεσίαν. Ἐπιτυχῶν εἰς τὸν διαγωνισμὸν τοῦτον ἔλαβε διετῆ ἐκπαιδευτικὴν ἄδειαν καὶ ἀπήλθεν εἰς Ἑσπερίαν, ἐνθα ἐπὶ τρία ἑξάμηνα ἠκροάσατο εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῶν Παρισίων, εἰς τὸ Collège de France καὶ εἰς τὴν Σχολὴν τῶν Ἀνωτάτων Σπουδῶν (École des Hautes Etudes) φιλολογικῶν καὶ γλωσσολογικῶν μαθημάτων τῶν καθηγητῶν A. Meillet τῆς συγκριτικῆς Γλωσσολογίας—παρ' οὗ ἐδιδάχθη τὴν Ἰνδικὴν Γραμματικὴν, ἣτις εἶναι ἀπαραίτητος διὰ τὴν πλήρη κατανόησιν καὶ συγκριτικὴν μελέτην τῶν γλωσσικῶν φαινομένων τῆς Ἰαπετικῆς ἢ Ἰνδοευρωπαϊκῆς γλωσσικῆς ὁμοφυλίας—H. Pernot τῆς μεσαιωνικῆς καὶ νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ φιλολογίας, M. Croiset καὶ P. Mazon τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς φιλολογίας καὶ P. Jouguet τῆς παπυρολογίας.

Ἡ εὐδοκίμησις τούτου ἐν τῇ École des Hautes Etudes ὑπῆρξε μεγίστη, τεκμήρια δὲ ταύτης εἶναι τὸ μὲν αἰ Annuaires τῆς Σχολῆς ταύτης τῶν ἐτῶν 1919—1920 καὶ 1920—1921, ἐν αἷς πολλάκις γίνεται εὐφημος μνεῖα τῆς εὐδοκίμου καὶ λίαν ἐπιμελοῦς φοιτήσεώς του, τὸ δὲ ἡ ὑπὸ τοῦ Γαλλικοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας ἀπονομῆ εἰς αὐτὸν τοῦ διπλώματος τοῦ élève titulaire, ὅπερ λίαν σπανίως ἀπονέμεται εἰς σπουδαστὰς τῆς Σχολῆς. Μετὰ τὸ πέρας τῶν σπουδῶν τούτων ἠκροάσατο ἐπὶ ἑξάμηνον ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Βασιλείας (Basel) τῶν παραδόσεων τοῦ ἐπιφανοῦς τῆς συγκριτικῆς γλωσσολογίας καθηγητοῦ J. Wackernagel καὶ τοῦ τῆς κλασσικῆς φιλολογίας Peter von der Mühl.

Μετὰ τὸ πέρας τῶν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ σπουδῶν του, καθ' ἃς διήγαγε τὸν βίον ἀδιαλείπτως μελετῶν καὶ ὀξύνων τὴν κριτικὴν του δύναμιν καὶ ποριζόμενος τὴν ὀρθὴν καὶ αὐστηρὰν ἐπιστημονικὴν μέθοδον τῆς σπουδῆς τῆς γλώσσης, θέτων οὕτω ἀρραγεῖς καὶ στερεὰς τὰς βάσεις τῆς

μετέπειτα συγγραφικῆς του παραγωγῆς καὶ ἐπιστημονικῆς ἐν γένει δράσεώς του, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ἀγαπητὴν του Ἑλληνικὴν πατρίδα ἔμπλεως ἐλπίδων χρηστῶν καὶ ὀνείρων, τὰς ὁποίας δὲν διέψευσε, καίπερ ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς δράσεώς του ἀπελθὼν τοῦ κόσμου τούτου. Ἐπανελθὼν τῷ 1921 εἰς Ἑλλάδα, ἐξαίρετα ἐπιστημονικὰ ἐφόδια κεκτημένος, ἐπανελάβε τὴν ἐν τῷ Β΄ Γυμνασίῳ Θεσσαλονίκης διδασκαλίαν του, τὸν δὲ Νοέμβριον τοῦ ἰδίου ἔτους τῆς ἐπανάδου του προτάσει τῆς Ἐπιτροπείας τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης διωρίσθη εἰς αὐτὸ τακτικὸς συντάκτης παραμείνας ὡς τοιοῦτος μέχρι τοῦ Φεβρουαρίου τοῦ ἔτους 1927, ὅτε ἐξελέγη ὑπὸ τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἀπ' εὐθείας τακτικὸς Καθηγητῆς τῆς Γλωσσολογίας, γενόμενος οὕτω διάδοχος τοῦ πρεσβύτου ἤδη πατριάρχου τῆς Γλωσσολογίας Γεωργίου Ν. Χατζιδάκι, τοῦ πολλαπλῶς καὶ τὰ μάλιστα τὴν ἐπιστήμην τῆς γλώσσης προαγόντος ὀρηροῦ αὐτοῦ τῆς ἐπιστήμης θεράποντος.

Εἰς τὸ ἱερὸν τῶν Μουσῶν τέμενος, τὸν ἀκοίμητον αὐτὸν φρουρὸν τῶν μεγάλων τοῦ Γένους ἰδεωδῶν εἰσελθὼν μετὰ τῆς αὐτῆς ταπεινοφροσύνης καὶ συγκινήσεως, μεθ' ἧς ἄλλοτε ὡς σπουδαστῆς εἰσῆρχετο, ἤρξατο πάραυτα τῆς λίαν καρποφόρου αὐτοῦ διδασκαλίας ἐγκαινίσας τὰ μαθήματα αὐτοῦ διὰ λαμπροῦ ἐναρκτηρίου λόγου ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Σύντομος ἱστορία τῶν γλωσσικῶν μελετῶν». Ἀπὸ τῶν θώκων τοῦ ἀνωτάτου τούτου παιδευτηρίου, ἀφ' οὗ ὡς ἐκ τηλαυγοῦς φάρου ἐκπέμπεται εἰς πᾶσαν γωνίαν τῆς Ἑλληνικῆς γῆς τὸ φῶς τῆς ἀληθοῦς ἐπιστήμης, ἐπὶ ἐνναετίαν ἐνεπότισε τὴν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ σπουδάζουσαν Ἑλληνικὴν νεολαίαν διὰ τῶν ζωοποιῶν τῆς ἀληθοῦς παιδείσεως ναμάτων, ἐνέπνευσεν εἰς αὐτὴν τὸν ἔρωτα πρὸς τὴν ζήτησιν τῆς ἀληθείας καὶ κατηύθυνε ταύτην ἀριστοτεχνικώτατα πρὸς εὐγενεῖς καὶ ὑψηλὰς ἐπιδιώξεις. Ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ἐδίδασκε Γενικὴν Γλωσσικὴν, Ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς καὶ Λατινικῆς γλώσσης, Φωνητικὴν καὶ Μορφολογίαν τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς καὶ Λατινικῆς. Ἐπίσης ἤσκει τοὺς φοιτητὰς φροντιστηριακῶς τὸ μὲν εἰς ἀρχαῖα ἐπιγραφικὰ κείμενα καὶ εἰς μέρη τραγωδιῶν τοῦ Σοφοκλέους κατ' ἐκλογὴν, τὸ δὲ εἰς νεοελληνικὰ διαλεκτικὰ κείμενα. Ἐν τῇ διδασκαλίᾳ του συνεξήταζε τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν πρὸς τὴν μητέρα καὶ τὰς ἀδελφὰς γλώσσας, ἐν τῇ συνεξετάσει δὲ ταύτῃ καὶ τῇ παρακολουθήσει τῆς ἱστορικῆς ἐξελίξεως τῶν διαφόρων γλωσσικῶν τύπων καὶ φαινομένων κατεφαίνετο ὁ πλοῦτος τῶν γνώσεών του, ἡ ἐρθὴ κρίσις του, ἡ διακρίσις καὶ βαθύφρων διάνοιά του, ἔτι δὲ ἡ ἰκανότης καὶ εὐστροφία τοῦ πνεύματός του, μεθ' ἧς εἰσέδουε εἰς τὰς σχέσεις τῶν γλωσσικῶν τύπων, ἀνεύ-

ρισκε και καθώριζε ταύτας. Και οὐ μόνον τὴν ἱκανότητα τοῦ ἀνευρίσκειν και τὴν μέθοδον τοῦ ἐξετάζειν τὰ ποικίλα γλωσσικά φαινόμενα και τύπους ἐκέκτητο, ἀλλὰ προσέτι τὴν ἱκανότητα, ὅπως ζωντανούς ποιῆ τοὺς νεκρούς και ἀνιαρούς γλωσσικούς τύπους και φαινόμενα και μεταδίδῃ μετὰ καταπλησσοῦσης ἐναργείας, σαφηνείας και χάριτος εἰς τοὺς φοιτητάς, καθιστῶν τούτους κτήμα τούτων ἐσαεὶ. Ἡ φωνὴ του εὐήχως και γλυκεῖα οὔσα ἐπέδάλλετο κατακρηλοῦσα τοὺς ἀκρωμένους φοιτητάς και ἐξαρτῶσα τούτους ἀπὸ τῶν χειλέων του. Αἱ ἀνωτέρω δὲ ἱκανότητες, ὡς και τὸ εὐήχον τῆς φωνῆς αὐτοῦ, συνετέλουν τὰ μέγιστα, ὥστε αὐθορμήτως ἅπαντες οἱ φοιτηταὶ νὰ σπεύδωσιν εἰς τὰ μαθήματα αὐτοῦ και νὰ πληρῶσιν ἀσφυκτικῶς τὰς αἰθούσας τῶν παραδόσεων του. Ἐν τῷ νεοελληνικῷ του φροντιστηρίῳ ἅπασα ἡ προσπάθεια αὐτοῦ κατέτεινε εἰς τὸ πῶς θὰ μετέδιδεν εἰς τοὺς μαθητάς του τὸν ἐνθουσιασμόν και τὴν ἀγάπην πρὸς συλλογὴν τοῦ νεοελληνικοῦ γλωσσικοῦ και λαογραφικοῦ θησαυροῦ, διὰ τῆς μελέτης τῶν ἐποίων, ὡς συνήθιζε νὰ λέγῃ. Δείκνυται τὸ ἐνιαῖον τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι σήμερον, ὅπερ ἀποτελεῖ ἰσχυρότατον ὄπλον κατὰ τῶν μισελληνικῶν τοῦ Fallmerayer μωρολογιῶν. Οὐ μόνον δὲ μετὰ πατρικῆς στοργῆς και προθυμίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ἐχειραγῶγει τοὺς μαθητάς του εἰς τὴν εὕρεσιν τῆς ἐπιστημονικῆς ἀληθείας και ἐμύει τούτους εἰς τὰ δυσπρόσιτα τῆς γλώσσης ζητήματα, ἀλλὰ και κατ' ἰδίαν μετὰ τῆς αὐτῆς προθυμίας παρεῖχεν εἰς τοὺς συμβουλευομένους αὐτὸν τὴν λύσιν τῶν προβαλλομένων ὑπ' αὐτῶν ἀποριῶν οἰκειότατα και φιλοφρονέστατα διαλεγόμενος αὐτοῖς και θέτων ἐν ἀνάγκῃ εἰς τὴν διάθεσίν των τὰ ἴδια αὐτοῦ βιβλία. Τὸ γόνιμον και τὰ μάλιστα ὠφέλιμον τῆς ἐπαγωγῆς και ἐνθουσιώδους διδασκαλίας αὐτοῦ δείκνυται ἐκ τῶν ἐν τοῖς φροντιστηρίοις αὐτοῦ και ἰδίᾳ τῷ νεοελληνικῷ ἐμφανίσεων περισπουδάστων πραγματειῶν μαθητῶν του, πολλαὶ τῶν ἐποίων εἶδον τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος, τινὲς δὲ μάλιστα ὑποβλήθησαν εἰς τὴν Φιλοσοφικὴν Σχολὴν ὡς ἐναίσιμοι ἐπὶ διδακτορίᾳ διατριβῆς ἠριστεύθησαν. Εἰς τὸν καλύτερον καταρτισμὸν τῶν φοιτητῶν του συνετέλεσε πολὺ και ἡ ὑπ' αὐτοῦ ἀνάληψις τῷ 1933 τῆς διευθύνσεως τοῦ τότε ἰδρυθέντος Γλωσσολογικοῦ Σπουδαστηρίου, ὅπερ ἐφιλοδόξησε και ἠγωνίσθη, ὅπως καταστήσῃ ἐφάμιλλον πρὸς τὰ καλῶς λειτουργοῦντα και συγχρονισμένα Γλωσσολογικὰ Σπουδαστήρια ξένων Πανεπιστημίων, ἵνα οὕτω παρασκευάσῃ ἱκανοὺς ἐρευνητάς τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης.

Τῆς ἐν τῇ μέσῃ και τῇ ἀνωτάτῃ ἐκπαιδεύσει δράσεώς του οὐχ

ἤττον ἀξιόλογος τυγχάνει οὕτω ἢ συγγραφικῆ αὐτοῦ δράσει. Ἄρχῃ τῆς συγγραφικῆς τούτου παραγωγῆς ἐγένετο ἀπὸ τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ἐκάθητο ἔτι ἐπὶ τῶν Πανεπιστημιακῶν ἐδράνων. Φοιτητῆς ἔτι ὢν ἠσθάνθη μέγαν ἔρωτα πρὸς τὰς λαογραφικὰς καὶ γλωσσικὰς ἐρεῦνας καὶ μελέτας κατ' ἐπίδρασιν τῶν δύο μεγάλων διδασκάλων, τοῦ Ν. Πολίτου καὶ Γεωργίου Χατζιδάκι, τὸν ἔρωτα δὲ τούτον καὶ τὸν ἐνθουσιασμόν πρὸς τὰς μελέτας ταύτας διετήρησε διὰ βίου ἀμείωτον καὶ μετέδωκεν εἰς τοὺς διατελέσαντας μαθητὰς του διὰ συνεχῶν προτροπῶν καὶ παραινέσεων πρὸς συλλογὴν τοῦ λαογραφικοῦ καὶ γλωσσικοῦ ὕλικου τῆς ἰδιαιτέρας τῶν πατρίδος παρασχών ἑαυτὸν παράδειγμα, διότι τὸ ἐνδιαφέρον του ἐκίνησε ἀμέριστον ἢ λαογραφικὴ καὶ τῶν ἰδιωμάτων τῆς ἰδιαιτέρας του πατρίδος, τοῦ Ζαγορίου, ἐρευνα. Αἱ λαογραφικαὶ του συλλογαὶ ἐκτιμηθεῖσαι δεόντως ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Ν. Πολίτου ἐδημοσιεύθησαν ἐν διαφόροις τόμοις τοῦ περιοδικοῦ «Λαογραφία». Ὅτι χαρακτηρίζει τὰ λαογραφικά του ταῦτα δημοσιεύματα εἶναι κυρίως ἡ μέθοδος περὶ τὴν συλλογὴν, πιστὴν φωνητικὴν ἀπόδοσιν καὶ ἐπεξεργασίαν τοῦ λαογραφικοῦ ὕλικου, ἣτις προοιώνιζε τὴν μέλλουσαν φωτεινὴν αὐτοῦ ἐπιστημονικὴν δράσιν. Ἐὰν γλωσσολογικὰ τούτου δημοσιεύματα ἀναφέρονται εἰς τὴν ἀρχαίαν καὶ νέαν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Ἐξήτασε μετ' ἀξιοθαυμάστου μεθοδικότητος, μετ' ἐξαιρέτου ἐμβριθείας, ὀξυτάτης κρίσεως καὶ καταπλησσοῦσης βαθυνοίας τὰ νεοελληνικὰ γλωσσικὰ ἰδιώματα τῆς Ἡπείρου, Κρήτης καὶ Κύπρου συντελέσας τὰ μέγιστα εἰς τὴν παραγωγὴν τῶν νεοελληνικῶν γλωσσικῶν σπουδῶν. Ἠρεῦνησε δὲ καὶ ἐξήτασε τὰ ἰδιώματα ταῦτα ἐν ἀδιασπᾶστω συναφείᾳ πρὸς τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ἀκολουθήσας οὕτω μέθοδον, ἣν εἰσηγήθη καὶ ἤρχισεν ὁ Ἄδαμ. Κοραΐς, ἐτελειοποίησε δὲ ὁ πατριάρχης τῶν γλωσσολόγων Γ. Ν. Χατζιδάκις. Τὸ συγγραφικόν του βᾶπτισμα ἔλαβε κυρίως διὰ τῆς συγγραφῆς τῆς περισπουδάστου γλωσσολογικῆς πραγματείας του «Περὶ τοῦ δυναμικοῦ τονισμοῦ ἐν τῷ ἰδιώματι τοῦ Ζαγορίου», δι' ἧς τὸ πρῶτον ἐξητάσθη ἐπιστημονικῶς τὸ ἠπειρωτικὸν γλωσσικὸν ἰδιώμα καὶ καθωρίσθησαν οἱ ὅροι καὶ ἡ ἔκτασις τῶν φωνητικῶν ἀλλοιώσεων, αἵτινες ἐπηνέχθησαν εἰς αὐτὸ ὑπὸ τοῦ καλουμένου «δυναμικοῦ ἢ ἐντατικοῦ τονισμοῦ». Ἡ πραγματεία αὕτη, ὄλως πρωτότυπος, ὑποβληθεῖσα εἰς τὴν Φιλοσοφικὴν σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἐνεκρίθη, ἔτυχε δὲ καὶ τοῦ Παλλείου βραβείου. Ἐτέρα πολλοῦ λόγου ἀξία πραγματεία τούτου εἶναι ἡ «Περὶ τοῦ ρήματος ἐν τῇ τῇ ἐν Ἡπείρῳ ὀμιλουμένῃ», ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ὁποίας παραθέτει γενικὴν ἐπισκόπησιν τῶν κυριωτέρων ἰδιωμάτων τῆς Ἡπείρου καὶ ἰδίᾳ τοῦ

τῆς Χιμάρας, τοῦ τῶν Τζουμέρκων, τοῦ τῶν Σαρακατσαναίων νομάδων, τοῦ τῶν Ἰωαννίνων, Κονίτσης, Δολιανῶν καὶ ἄλλων καὶ διαγράφει τοὺς κυριωτέρους τῶν φωνητικῶν καὶ λοιπῶν χαρακτήρων των μετὰ λίαν αὐστηρᾶς μεθόδου καὶ καταπλησσοῦσης ἀγγινοσίας. Μετὰ ταῦτα πραγματεύεται εἰδικῶς περὶ τοῦ ρήματος ἐν τῷ ἰδιώματι τοῦ Ζαγορίου καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς Ἑπειρωτικοῖς ἰδιώμασι. Λίαν εὐφυῶς καὶ πειστικῶς ἐρμηνεύονται ὑπ' αὐτοῦ πλεῖστοι ἀναλογικαὶ καὶ λοιποὶ μετασχηματισμοί, ὡς δέχνου, ῥγεῦου, ἀπουγουσεύουμι, σβουντούσσα, πίνξα, λ'μάζου, στρουμπώχνου κ. ἄ. Ἐπίσης ἠρμήνευσε τὴν ἐν τῇ ἑριστικῇ τοῦ ἐνεργητικῶ ἐνεστῶτος τῶν εἰς - ρνω καὶ - λνω ρημάτων ἀποβολὴν τοῦ - ν·, τὴν ἰδιορρυθμὸν κλίσιν τοῦ ὑπερσυντελείου εἶχι φάου, εἶχι κοιμ'θῶ κλπ., ποικίλους ἐξομαλισμοὺς καὶ ἄλλα πολλὰ φαινόμενα. Τὴν πραγματείαν ταύτην κρίνας ὁ Δανὸς γλωσσολόγος C. Höeg ἐν τῷ ΔΓ' τόμῳ τῆς «Ἀθηνᾶς», σελ. 289 ἐχαρακτήρισε ταύτην ὡς «λαμπρὰν πραγματείαν... τὴν ὁποίαν θὰ ὑποδεχθοῦν μὲ μεγάλην χαρὰν οἱ ἀσχολούμενοι μὲ τὴν μελέτην τῆς Νεοελληνικῆς».

Μετὰ ταῦτα ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ ΔΔ' τόμῳ τῆς «Ἀθηνᾶς», σελ. 185-247, ἑτέραν περισπούδαστον πραγματείαν «Περὶ τοῦ ἄρθρου», ἣτις ἐχαιρετίσθη καὶ ἐγένετο δεκτὴ μεθ' ὅλων ἰδιαίτερας χαρᾶς, ὡς ἀποτελοῦσα μεγίστην συμβολὴν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς συντάξεως. Περὶ ταύτης ἐγράφησαν πλεῖστοι εὐμενεῖς κρίσεις ὑπὸ κορυφαίων γλωσσολόγων, ὧν τινες εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ P. Kretschmer ἐν XIV τόμῳ τῆς «Glotta», σελ. 233, ὅστις πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐπάγεται «Neues bietet namentlich die Erörterung des ngr. Gebrauchs des Artikels, des unbestimmten Artikels und des Fehlens des Artikels». Ὁ Meillet ἐν «Bulletin de la Société de Linguistique» XXIV, 2e fasc., p. 62 γράφει: «M. Anagnostopoulos a choisi un sujet de grande portée en traitant du développement de l'article en grec depuis le début jusqu'aux parlars actuels. Il l'a traité d'une manière correcte et méthodique». Ὁ Schwyzer ἐν «Bursian's Jahresbericht» 1925, s. 131 χαρακτηρίζει ταύτην ὡς «anregende Studie». Τέλος δὲ ὁ H. Pernot ἐν «Revue des Etudes Grecques» τόμ. 37^{ος}, σελ. 364, μεταξὺ ἄλλων γράφει σχετικῶς: «Le troisième paragraphe qui a pour titre *Emploi de l'article* est particulièrement *interessant*. Il occupe du reste la plus grande partie de cette étude. On y trouve nombre de rapprochements instructifs et d'observations originales» καὶ ἐπάγεται: «Les travaux que M. Anagnostopoulos

a publiés jusqu'ici dénotent un esprit méthodique et scrupuleux, dont il semble qu'on puisse beaucoup attendre».

Πρὶν ἢ περατώσω τὴν βραχεῖαν ταύτην ἐνίων ἔργων τοῦ ἀειμνήστου διδασκάλου ἐπισκόπησιν, θεωρῶ καθήκον νὰ κάμω εὐφημον μναίαν τοῦ βιβλίου του, ἕπερ φέρει τὴν ἐπιγραφὴν «Σύντομος Ἱστορία τῶν Ἑλληνικῶν διαλέκτων. Α'. Ἱστορία τῶν ἀρχαίων διαλέκτων» (Ἀθήναι 1924, σελ. 162), ἣ ἐκ τοῦ ἐποίου ὠφέλεια ὑπῆρξεν, εἶναι καὶ θὰ ἦναι μεγίστη διὰ τὴν φοιτητικὴν νεολαίαν, ὡς καὶ διὰ πάντα ἀσχολούμενον περὶ τὰς διαλέκτους, ἐπιγραφὰς κλπ. Ἐν τῷ πονήματι τούτῳ, ἕπερ ἐγένετο ἰδίᾳ χάριν τῶν φοιτητῶν τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς, οἱ ὅποιοι ἐστεροῦντο εἰδικοῦ βοηθήματος περὶ τῶν ἀρχαίων διαλέκτων, εἰσαγωγικῶς γίνεται λόγος περὶ τῆς ἀποσχίσεως τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης εἰς διαλέκτους καὶ περὶ τῶν λόγων τῆς γλωσσικῆς ταύτης ἀποσχίσεως καὶ διαλεκτικῆς πολυμορφίας, περὶ τῶν πηγῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς διαλεκτολογίας, περὶ τῶν περιόδων τῆς Ἱστορίας τῶν ἀρχαίων Ἑλληνικῶν διαλέκτων. Μετὰ βραχεῖαν ἐπισκόπησιν τῆς προϊστορικῆς περιόδου τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἐξετάζονται συστηματικῶς καὶ περιγράφονται αἱ διάφοροι διάλεκτοι παρακολουθουμένης τῆς ἱστορικῆς ἐξελιξέως τῶν. Ἐπὶ πλεόν δὲ ἐφρόντισεν ὁ ἀείμνηστος ἀνὴρ, ἕπως διὰ καταλλήλων καὶ ἐκλεκτῶν κειμένων ἐπιγραφικῶν καὶ ἄλλων μετὰ τῶν ἀπαραιτήτων γλωσσικῶν καὶ ἐρμηνευτικῶν σημειώσεων καταστήσῃ σαφεστέραν καὶ ἐναργεστέραν τὴν εἰκόνα τῆς ἐκάστοτε ἐξεταζομένης διαλέκτου ἢ διαλεκτικῆς μονάδος. Ἐν τέλει τοῦ ἔργου τούτου διακλαμβάνει περὶ τῆς ὑποχωρήσεως τῶν ἀρχαίων διαλέκτων καὶ τῆς ἀντικαταστάσεως αὐτῶν ὑπὸ τῆς Ἀττικῆς Κοινῆς. Τὸ βιβλίον τοῦτο ἐμφανίζει πολλὰς ἀρετάς, μία τῶν ὁποίων εἶναι καὶ ἡ ἐν αὐτῷ μεθοδικὴ καὶ εὐστοχος ἐκλογή τῆς ὕλης, ἡ σαφήνεια καὶ ἀκρίβεια τοῦ περιεχομένου, τὸ εὐσύνοπτον καὶ εὐχρηστον τούτου. Ἐνιαχοῦ δὲ παρουσιάζει καὶ πρωτοτυπίαν. Οὕτω π. χ. ἐν σελίδι 34, σημ. 1, ἰδίαν ἀποφαίνεται ὁ συγγραφεὺς γνώμην περὶ τῆς ψιλώσεως τῆς ἀρχαίας Κυπριακῆς διαλέκτου· ἐν δὲ τῇ σελ. 51 κέξ. ἀνασκευάζεται ἡ ἐσφαλμένη τοῦ ἱστορικοῦ Beloch γνώμη περὶ Ἀχαϊκῆς τῆς προδωρικῆς Πελοποννήσου, περὶ τῆς ὁποίας ὁ ἱστορικὸς οὗτος εἶπε τὰ ἑξῆς : «... ἀφ' οὗ λοιπὸν οἱ Ἀχαιοὶ ἐλάλουν δωριστί, οὐδεὶς λόγος δύναται νὰ γίνῃ περὶ τούτου, ἔτι οὗτοι ἀπετέλεσαν ἐν Πελοποννήσῳ προδωρικὸν στρώμα πληθυσμοῦ καὶ ὁ ἐκ τοῦ ἔπους ἐπινοηθεὶς συνδυασμὸς τῆς ἐκβολῆς τῶν Ἀχαιῶν ὑπὸ τῶν Δωριέων καταπίπτει ἀφ' ἑαυτοῦ. Εἶναι ἄρα ἀπλή παραποίησης τῆς ἱστορίας, ἐὰν γλωσσοδίσῃ τὴν Ἀρκαδικὴν καὶ Αἰολικὴν διάλεκτον χαρακτηρίζουσιν

ὡς «Ἀρχαϊκὴν». Ἐπίσης πρωτοτυπίαν ἐμφανίζει τὸ ἔργον τοῦτο καὶ ἐν σελ. 25, ἐνθα προστίθενται εἰς τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς Ἀττικῆς διαλέκτου καὶ τὰ εἰς -άννυμι ῥήματα, τὰ ὅποια εἰς οὐδὲν ἄλλο σύγγραμμα περὶ τῶν ἀρχαίων διαλέκτων καταλέγονται εἰς τοὺς χαρακτῆρας τῆς Ἀττικῆς. Καὶ ἀλλαχοῦ ἐμφανίζει πρωτοτυπίαν. Διὰ πάντα τὰ προτερήματα ταῦτα τὸ βιβλίον τοῦτο ἔτυχεν εὐμενεστάτων κρίσεων ὑπὸ πλείστων ἐπιστημόνων ἡμετέρων τε καὶ ἀλλοδαπῶν. Οὕτω π. χ. ὁ σεβαστός μου Καθηγητὴς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ κ. Ἐμ. Πεζόπουλος κρίνων τὸ βιβλίον τοῦτο ἐν ΔΤ' τόμῳ τῆς «Ἀθηνᾶς», σελ. 299 κέξ., γράφει: «Ὁ κ. Γ. Ἀγαγνώστοπουλος παρέχει διὰ τοῦ βιβλίου τούτου σπουδαιότατον βοήθημα οὐ μόνον πρὸς τοὺς σπουδαστὰς τῆς φιλολογίας, ἀλλὰ καὶ πρὸς πάντα φιλόλογον, ὅστις θέλει νὰ ἔχη εὐκρινῆ καὶ συνοπτικὴν τῶν ἀρχαίων διαλέκτων εἰκόνα. Πρέπει δὲ νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι ἦτο αἰσθητὴ ἢ ἔλλειψις παρ' ἡμῖν τοιοῦτου βιβλίου καὶ ὅτι τὸ ἀξιόλογον ἔργον τοῦ ἐγκρίτου γλωσσολόγου ἐπλήρωσε τὴν ἔλλειψιν ταύτην... Τελευτῶν δὲ τὴν βραχεῖαν ταύτην κρίσιν οὐδὲν ἄλλο ἔχω ἢ νὰ ἐπαινέσω τὸν συγγραφέα, ὅτι ἐν οὕτως εὐσυνόπτῳ βιβλίῳ παρέχει τελείαν καὶ ἀκριβῆ εἰκόνα τῶν ἀρχαίων διαλέκτων». Ἀφ' ἑτέρου ὁ D. Hesseling ἐν τῷ 33ῳ τόμῳ τοῦ Ὀλλανδικοῦ περιοδικοῦ «Museum» σελ. 115, μεταξὺ πολλῶν ἄλλων γράφει καὶ τὰ ἑξῆς: «Ὁ συγγραφεὺς ἐπραγματεύθη κατὰ τρόπον ἀνεξάρτητον (ἀπὸ ἄλλων) καὶ μετ' εὐφυΐας περὶ θέματος, ὅπερ πολλοὶ πρὸ αὐτοῦ ἐμελέτησαν». Τοῦ σπουδαιότητος αὐτοῦ ἔργου τὸ δεύτερον μέρος, ὅπερ περιλαμβάνει τὴν νεοελληνικὴν διαλεκτολογίαν, ἐπεξεργαζόμενον ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου διδασκάλου θὰ ἔδλεπεν ὅσον οὕτω τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος, πλὴν ὅμως διὰ τοῦ θανάτου τούτου διεκόπη ἢ περαιτέρω ἐπεξεργασία. Θέλομεν ὅμως νὰ ἐλπίζωμεν, ὅτι τὰ μικρὰς ἔτι ἐπεξεργασίας δεόμενα χειρόγραφα τοῦ ἀειμνήστου ἀνδρὸς θέλουσι τύχει τοῦ καταλλήλου ἐπεξεργαστοῦ καὶ θέλουσι δημοσιευθῆ, διότι θὰ ἦτο ὄντως λίαν λυπηρὸν τοσαύτη καὶ τοιαύτη ἐργασία, ἀπαιτήσασα πλείστους κόπους καὶ μόχθους, νὰ παραδοθῆ εἰς τὴν ἀφάνειαν.

Αἱ ἔνιαι αὗται πραγματεῖαι τοῦ ἀκαμάτου ἐρευνητοῦ, μὲ τὰς ὁποίας διὰ βραχέων ἠσχολήθη, ὡς καὶ αἱ πλεῖσται ἄλλαι, ὧν πλήρης κατάλογος δημοσιεύεται κατωτέρω, διακρίνονται διὰ τὴν ὀξύτητα τοῦ πνεύματος τοῦ συγγραφέως, τὴν παρατηρητικότητά αὐτοῦ, τὴν ὑπ' αὐτοῦ λεπτὴν καὶ σαφῆ τῶν πραγμάτων ἀντίληψιν, τὴν λιτότητα, τὴν εὐμέλειαν καὶ σαφήνειαν εἰς τὴν διαπραγμάτευσιν, ἔτι δὲ καὶ διὰ τὴν ὀρθοέπειαν. Πᾶσαι αὗται φέρουν τὴν σφραγίδά τῆς προσωπικότητός του, καθ' ὅσον ἐν αὐταῖς δια-

λάμπει τὸ ζητητικὸν καὶ ἐρευνητικὸν τοῦ ἀειμνήστου διδασκάλου πνεῦμα, ἀποτελοῦν δὲ αὐταὶ πειστικὰ καὶ ἀδιάσειστα τεκμήρια τοῦ ἀρτίου γλωσσολογικοῦ καὶ φιλολογικοῦ καταρτισμοῦ του, ἔτι δὲ γενναίας καὶ ἐπιμελεστάτας συμβολᾶς εἰς τὴν γλωσσικὴν ἐρευναν καὶ ἐπιστήμην.

Πλὴν τῶν ἐπιστημονικῶν του ἐργασιῶν ἔγραψεν καὶ πάντα σχεδὸν τὰ γλωσσολογικὰ ἄρθρα τῆς Μεγάλης Ἑλληνικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας, ἔτι δὲ πλεῖστα ἄρθρα ἐκλαϊκευτικὰ ἐν τῷ λαϊκῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ἀθηναϊκῆς ἑφημερίδος «Βραδυνῆς» καὶ ἐν τῷ ἐλευθέρῳ πανεπιστημίῳ τῆς ἐπίσης Ἀθηναϊκῆς ἑφημερίδος «Ἀνεξαρτήτου», ὡς περὶ τῆς ὀρθογραφίας τῶν Ἑλλήνων, τοῦ Ἑλληνικοῦ γλωσσικοῦ ἄτλαντος—διὰ τὸν καταρτισμὸν τοῦ ὁποίου εἶχεν ἀρχίσει νὰ ἐργάζεται τῇ εἰσηγήσει τοῦ διδασκάλου του Meillet—περὶ Kretschmer καὶ ἄλλων ζητημάτων σχετικῶν πρὸς τὴν ἐπιστήμην, ἣν ἐθεράπευεν.

Ἐκ χαρακτῆρος ὢν ἀνώτερος φανατισμῶν, παθῶν καὶ προλήψεων, ἔτι δὲ καὶ ἐχθρὸς παντὸς θορύβου, οὐδόλως ἀνεμείχθη εἰς τὸ περιθώριον καταστάν γλωσσικὸν ζήτημα, καίπερ ὢν ἐκ τῶν κατ' ἐξοχὴν ἐνδεδειγμένων εἰς τοῦτο ὡς ἐκ τῆς ιδιότητός του ὡς γλωσσολόγου καὶ ἰδίᾳ τῆς εἰδικότητός του περὶ τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, οὐχὶ δι' ἄλλοις ἐνδιαφέροντος ἢ θάρρους, ἀλλ' ἐκ σεβασμοῦ καὶ εὐλαθείας πρὸς τε τὴν ἐπιστήμην καὶ Ἑλληνικὴν κοινωνίαν, ἣτις ἐχειμάζετο καὶ ἐταράσσετο ἐκ τῶν ἐντυπωσιολογικῶν φωνασικῶν καὶ ἐνεργειῶν ἐνίων ἀναρμοδιῶν καὶ ἀνευθύνων συγχρόνων του.

Μεγάλη ὑπῆρξεν ἡ συμβολή του εἰς τὴν πρόοδον τῆς ἐπιστήμης οὐ μόνον διὰ τῆς συγγραφικῆς του δράσεως, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς συμμετοχῆς του ὡς μέλους εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις Ἐπιστημονικὴν Ἐταιρείαν, εἰς τὴν Γλωσσικὴν Ἐταιρείαν τῆς Ἑλλάδος, εἰς τὴν Ἐταιρείαν Βυζαντινῶν Σπουδῶν, ὡς καὶ εἰς ἄλλας Ἐταιρείας σκοπὸν ἔχούσας τὴν θεραπείαν καὶ πρόοδον τῆς ἐπιστήμης ἐν Ἑλλάδι. Ἐπίσης διετέλεσε μέλος διαφόρων ἐπιστημονικῶν ἐταιρειῶν τῆς Γαλλίας, ὡς τῆς Association pour l'encouragement des études grecques κ. ἄ. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἀντεπροσώπευεν ἐπαξίως τὴν Ἑλληνικὴν ἐπιστήμην ἐν πολλοῖς ἐπιστημονικοῖς συνεδρίοις, μικρὸν δὲ πρὸ τοῦ θανάτου του εἰς τὸ Γλωσσολογικὸν Συνέδριον τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ εἰς τὸ Ἐ. Βυζαντινολογικὸν Συνέδριον τῆς Ρώμης, ἐν οἷς καὶ ἰδίᾳ ἀνακοινώσεις ἐποιήσατο καὶ συμμετέσχεν εἰς τὰς συζητήσεις ἐπισύρας τὴν προσοχὴν καὶ τὸν θαυμασμὸν τῶν συνέδρων.

Πλὴν τῆς συμβολῆς του εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ πρόοδον τῆς ἐπιστή-

μης ἐν Ἑλλάδι, πολὺ ἐμόχθησεν καὶ πλείστας ὑπηρεσίας προσήνεγκε καὶ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν παιδείαν ἐργασθεὶς μετὰ πίστεως καὶ ἐνθουσιασμοῦ ὡς καθηγητὴς γυμνασίου ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς σταδιοδρομίας του, μετὰ ταῦτα δὲ ὡς σύμβουλος τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἑταιρείας τῆς Ἑλλάδος καὶ ὀλίγους πρὸ τοῦ θανάτου του μῆνας ὡς Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ Ἰπουργείου Παιδείας.

Πρὶν ἢ περατώσω τὸ παρὸν σημεῖωμα θεωρῶ καθήκον μου, ὅπως μετ' εὐλαθείας καὶ συγκινήσεως στῶ πρὸ τοῦ ἀνθρώπου Γ. Ἀναγνωστοπούλου καὶ ἐξάρω ἰδιαιτέρως πως τὴν ἠθικὴν τούτου ὑπόστασιν. Διότι ὁ Γεώργιος Ἀναγνωστόπουλος, καίπερ ζήσας εἰς ἐποχὴν ἠθικῆς ἐκλύσεως καὶ ἐλλείψεως χαρακτήρων, παρέσχεν ἀδρᾶ καὶ φωτεινὰ παραδείγματα ἠθικῆς ἀνωτερότητος καὶ ἀρετῆς. Οὗτος εἶχε τὴν ἐξαιρετικὴν τύχην νὰ συνδυάζῃ μετὰ τῶν σπανίων πνευματικῶν χαρισμάτων μεγάλας ψυχικὰς ἀρετάς. Ὑπῆρξε γρανίτης ἀρετῆς, ἀτέγκτου ἠθικῆς, ἣτις παρέμεινε διὰ βίου ἀδιάφθορος. Χρηστός, ὑψηλόφρων, μετριόφρων, σεμνός, εἰλικρινής, λεπτός, εὐγενής, ἀπλοῦς ἀποστέργων πάντα θόρυβον ἐπιδείξεως καὶ διαφημίσεως, ἔτι δὲ ἀκάμπτου χαρακτήρος διαπράττων ἀείποτε τὸ καθήκον, ἐν ᾧ ἐτάχθη, μετ' ὑποδειγματικῆς εὐσυνειδησίας, ζήλου καὶ ἐνθουσιασμοῦ. Ἡ δικαιοσύνη του, ἡ ἀγαθότης του καὶ ἡ ἀνεξικακία του δὲν εἶχον ὄρια, πάντοτε δὲ μετὰ σταυρικῆς αὐτοθυσίας ἔσπευδε πρὸς τὸ ἀγαθὸν καὶ εὐρίσκετο ἀείποτε πρόθυμος καὶ χαριέστατος συμπαραστάτης παντὸς δεσμένου τῆς συνδρομῆς καὶ βοηθείας αὐτοῦ. Ἐπὶ πλέον δὲ ὑπῆρξε πρότυπον συζύγου καὶ πατρός. Αὐτὸς ὁ ἀδαμάντινος χαρακτήρ του βαθυτάτην ἐπέθεσε τὴν σφραγίδά του εἰς ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις τῆς ἐπιστημονικῆς καὶ κοινωνικῆς σταδιοδρομίας του, διότι τὰ πρῶτα αἰσθηματά καὶ αἱ ἠθικαὶ ἀρχαὶ καὶ ἀντιλήψεις τούτου, αἱ στολίζουσαι τὴν ψυχὴν παντὸς γνησίου Χριστιανοῦ, ἦντανάκλων εἰς τὰς καθ' ἡμέραν πράξεις αὐτοῦ, αἷτινες οὕτω ἀπέβαινον σύμβολα καὶ ἠθικὰ διδάγματα, ὥστε νὰ δύναται νὰ λεχθῇ περὶ αὐτοῦ τὸ τοῦ Μενάνδρου «ὡς χαρίεν ἔσθ' ἄνθρωπος, ἔταν ἄνθρωπος ἦ».

Τοιοῦτος ὑπῆρξεν ἐν ὀλίγοις ὡς ἐπιστήμων καὶ ἄνθρωπος ὁ Γεώργιος Ἀναγνωστόπουλος, ὅστις ἀποθανὼν ἐμείωσε τὰς ἠθικὰς τοῦ κόσμου, ἐν ᾧ ζῶμεν, δυνάμεις εἰς ἐποχὴν, καθ' ἣν θὰ ἠδύνατο νὰ ἐργασθῇ ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ ἐνεργητικότητι τοῦλάχιστον ἐπὶ εἴκοσιν καὶ πέντε ἔτη εἰσέτι. Διὰ πάντας τοὺς ἀνωτέρω λόγους τὸ ἄγγελμα τοῦ θανάτου τοῦ ἀειμνήστου διδασκάλου ἐνέσκηψεν ὡς κεραυνός καὶ προεκάλεσε μέγαν ψυχικὸν σπαραγμὸν εἰς πάντας, ὅσοι ἐγνώρισαν, συνανεστράφησαν καὶ ἠγάπησαν

αὐτόν, οἷτινες ἐπὶ τῆς σεπτῆς σοροῦ αὐτοῦ προσήνεγκον ὡς εὐλαβῆ δέησιν διὰ τὴν ψυχὴν του ἀντὶ φυσικῶν ἀνθέων τὰ ἀμάραντα τοῦ πόνου των ἀνθη, τὰ δάκρυά των.

Καὶ ἀπέθανε μὲν ὁ Γεώργιος Ἀναγνωστόπουλος, ἀλλ' ἀνεξάλειπτος θέλει παραμείνει ἢ τε ἐπιστημονικὴ καὶ κοινωνικὴ αὐτοῦ δράσις καὶ ὁ ἀδαμάντινος χαρακτήρ, ἵτινα θ' ἀποτελέσουν τὸν τηλαυγῆ φάρον, ὅστις θὰ καταυγάζῃ ἡμᾶς τοὺς εὐτυχήσαντας νὰ διατελέσωμεν μαθηταὶ του εἰς τὸν εὐγενῆ καὶ δυσχερῆ τῆς ἐπιστήμης καὶ τοῦ βίου ἀγῶνα, ἐφ' ὅσον δὲ ζῶμεν, θ' ἀναπολῶμεν πάντοτε τὴν φυσιογνωμίαν τοῦ ἀειμνήστου διδασκάλου ὡς ἓνα ἀπολεσθέντα Παράδεισον.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ ΑΥΤΟΥ

Α') Λαογραφικά.

1. Συλλογὴ παροιμιῶν τοῦ Ζαγορίου. Λαογραφία 2 (1910—1911) 307—329.
2. Κατάραι ἐκ τοῦ Ζαγορίου τῆς Ἡπείρου. Αὐτόθι 3 (1911—1912) 270—272.
3. Λαογραφικά ἐξ Ἡπείρου. Αὐτόθι 5 (1915—1916) 3—51.
4. Τὸ ἄσμα τοῦ νεκροῦ ἀδελφοῦ. Κυπριακὴ παραλλαγή. Αὐτόθι σελ. 371—373.
5. Προλήψεις καὶ δεισιδαίμονες συνήθειαι ἐν Παπίγκῳ τοῦ Ζαγορίου. Αὐτόθι 8 (1921) 217—219.
6. Ἀνέκδοτα λαογραφικά ἐκ Κύπρου. Λεξικογραφικὸν Ἀρχεῖον Μέσης καὶ Νέας Ἑλληνικῆς 6 (1923) 86—87.
7. Κυπριακαὶ Παροιμίαι. Κυπριακὰ Χρονικὰ 2 (1924) 12—24. 68—75. 98—107.
8. Παραμῦθι καὶ δημοτικὸν ἄσμα [ἐκ Κορίνθου]. Ἀθηνᾶ 38 (1926) 190—192.
9. Βιβλιοκρισίαι εἰς Μ. Μιχαηλίδου Νουάρου, Λαογραφικὰ σύμμεϊκτα Καρπάθου. Τόμ. Β'. Ἀθῆναι 1934. Σελ. 511. Σχ. 8ον [=Byz. —Ngr. Jahrbücher 12 (1936) 151].

Β) Γλωσσολογικά.

1. Περὶ τοῦ δυναμικοῦ τονισμοῦ ἐν τῷ ἰδιώματι τοῦ Ζαγορίου. Ἐναίσιμος ἐπὶ διδακτορία διατριβή. Θεσσαλονίκη 1915. Σελ. 44 [Ἐτυχε τοῦ Ῥαλλεῖου βραβείου].
2. Ὀλίγα περὶ τῆς κλίσεως τῶν ὀνομάτων καὶ ἀντωνυμιῶν ἐν τῷ ἰδιώματι τοῦ Ζαγορίου. Ἀφιέρωμα εἰς Γ. Ν. Χατζιδάκιν. Ἐν Ἀθήναις 1921, σελ. 176—183.
3. Περὶ τοῦ ἄρθρου. Ἀθηνᾶ 33 (1922) 166—247.
4. Περὶ τῶν νεοελληνικῶν ἀνδρονυμικῶν. Λογογραφία 7 (1923) 121—126.
5. Μικρὰ συμβολὴ εἰς τὴν μελέτην τῆς Κυπρίας διαλέκτου. Λεξικογραφικὸν Ἀρχεῖον 6 (1923) 72—87.
6. Βιβλιοκρισία εἰς Δ. Σάρορον, Παρατηρήσεις εἰς τὸ «Ἡπειρωτικὸν Γλωσσάριον» τοῦ Π. Ἀραβαντινοῦ. Αὐτόθι σελ. 500—504.
7. Βιβλιοκρισία εἰς Κ. Ἀμάντου, Οἱ βόρειοι γείτονες τῆς Ἑλλάδος. Ἐστία 29ης Δεκεμβρίου 1923.
8. Εἰσαγωγή εἰς τὴν νεοελλ. διαλεκτολογία. Περὶ τῆς ἀρχῆς τῶν νέων Ἑλληνικῶν διαλέκτων. Ἐπετηρὶς Ἐταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν 1 (1924) 93—108.
9. Περὶ τῆς γλώσσης τῶν κωμωδιῶν τοῦ Ἀριστοφάνους. Ἀθηνᾶ 36 (1924) 1—60.
10. Περὶ τοῦ ῥήματος ἐν τῇ ἐν Ἡπείρῳ ὁμιλουμένῃ. Αὐτόθι σελ. 61—98.
11. Βιβλιοκρισία εἰς D. Hesseling, *Histoire de la littérature grecque moderne*. Paris 1924, σ. IX+180 [=Αὐτόθι σελ. 301-303].
12. Βιβλιοκρισία εἰς H. Pernot, *Pages choisies des Évangiles*. Paris 1925, σελ. 259 [=Αὐτόθι σελ. 303—304].
13. Σύντομος ἱστορία τῶν Ἑλληνικῶν διαλέκτων. Α'. Ἱστορία τῶν ἀρχαίων διαλέκτων. Ἀθῆναι 1924. Σελ. 162.
14. Περὶ τῆς ἐπιδράσεως τῆς Βενετίας εἰς τὰς ὑπ' αὐτῆς καταληφθεῖσας Ἑλληνικὰς χώρας. Ἐπετηρὶς Ἐταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν 2 (1925) 306—315.
15. Βιβλιοκρισία εἰς Α. Ε. Μέγα, Ἱστορία τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος, Α'. Ἀθηνᾶ 37 (1925) 235—236.
16. Τὰ γλωσσικὰ ἰδιώματα τῆς Ἡπείρου. Ἡπειρωτικὰ Χρονικά 1 (1926) 81—85.

17. *Μικρὰ συμβολὴ εἰς τὴν μελέτην τῶν Ἑπειρωτικῶν τοπωνυμίων.* Αὐτόθι σελ. 86—101.
18. *Περὶ τῆς ἐν Κρήτῃ δμιλουμένης καὶ ἰδίως περὶ τοῦ ἰδιώματος τῆς Ἀγ. Βαοβάρας καὶ περιχώρων.* Ἀθηνᾶ 38 (1926) 139—193.
19. *Tsakonische Grammatik mit einem Geleitwort von Ed. Schwyzer (Texte und Forschungen zur Byzantinisch-neugriechischen Philologie. Nr. 5) Berlin-Athen 1926. Σελ. 84.*
20. *Les Études linguistiques en Grèce pendant ces dernières années.* Byzantion 2 (1926) 601—606.
21. Ὑπόμνημα πρὸς τὴν Φιλοσοφικὴν Σχολὴν τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἐθνικοῦ καὶ Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου. Ἐν Ἀθήναις 1926. Σελ. 17.
22. Ἑτυμολογικά. Byzantinisch-neugriechische Jahrbücher 5 (1926—1927) 76—78.
23. Βιβλιοκρισία εἰς C. Höeg, *Les Saracatsans, une tribu nomade grecque I. Etude linguistique précédée d'une notice ethnographique. II. Textes (contes et chansons), vocabulaire, technique etc. Paris - Copenhagen 1925—1926, σελ. XX+312, 212* [=Byzantinisch - neugriechische Jahrbücher 5 (1926/27) 228—230 καὶ Ἑπειρωτικὰ Χρονικὰ 1 (1926) 195—197].
24. Σύντομος ἱστορία τῶν γλωσσικῶν μελετῶν. Ἀθηνᾶ 39 (1927) 73—100 [Ὁ ἐναρκτήριος λόγος του εἰς τὸ μάθημα τῆς Γλωσσολογίας ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ].
25. Βιβλιοκρισία εἰς Max Vasmer, *Ein russisch - byzantinisches Gesprächbuch. Beiträge zur Erforschung der älteren russischen Lexicographie. Leipzig, Markert - Petters, 1922. Σελ. 180. 8ov.—Untersuchungen über die ältesten Wohnsitze der Slaven. I Die Iranier in Südrussland. Leipzig, Markert - Petters, 1923. Σελ. IV+180. 8ov* [=Byzantinisch - neugriechische Jahrbücher 6 (1927/28) 250 252.
26. Τὸ Α'. Διεθνὲς γλωσσολογικὸν συνέδριον τῆς Χάγης. Ἀθηνᾶ 40 (1928) 216—218.
27. Βιβλιοκρισία εἰς Χρ. Παντελίδου, *Φωνητικὴ τῶν νεοελληνικῶν ἰδιωματιῶν τῆς Κύπρου, Δωδεκανήσου καὶ Ἰκαρίας.* Ἐν Ἀθήναις (τύποις Π. Α. Σακελλαρίου) 1927, σελ. 15'. + 72, εἰς 8ov. [=Byzantinisch-neugriechische Jahrbücher 7 (1928/29) 220 - 221].

28. *Περὶ τοῦ ἰδιώματος τῆς ἐν Ἡπείρῳ Βουρμπιάνης καὶ τῶν περὶ αὐτὴν κομῶν.* Αὐτόθι: σελ. 448—461.
29. *Ein Kleiner Beitrag zur neugriechischen Syntax.* [*Schrijnen (Jos.) Donum natalicium 3 Mai 1929. Chartres Frances* σελ. 421—422].
30. *Die Erforschung des Mittelgriechischen und d. neugr. Dialekte.* *Byzantinische Zeitschrift* 30 (1929) 220—224.
31. Βιβλιοκρισία εἰς Α. Παπαδοπούλου, *Γραμματικὴν τῶν βορείων ἰδιωμάτων τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης.* Αὐτόθι: σελ. 63—64.
32. Βιβλιοκρισία εἰς Ν. Ἀνδριώτου, *Περὶ τοῦ γλωσσικοῦ ἰδιώματος τῆς Ἰμβροῦ.* Ἀθηνᾶ τόμ. ΜΒ' [1930], σελ. 146 — 187 [=Byzantinisch - neugriechische Jahrbücher 9 (1930/31 u. 1931/32) 206—207].
33. Βιβλιοκρισία εἰς Γ. Ν. Χατζιδάκι, Ἀκαδημικὰ Ἀναγνώσματα εἰς τὴν Ἑλληνικὴν καὶ Λατινικὴν γραμματικὴν (τόμ. Α'.—Β'., Ἀθῆναι 1924—1931, σελ. κβ' + 553, ις' + 604) [=Ἀθηνᾶ 43 (1931) 213—216.]
34. Λατινικὴ γλῶσσα. Μεγάλῃ Ἑλλην. Ἐγκυκλοπαιδεῖα, τόμ. ΙΕ', σελ. 830-837.]
35. Βιβλιοκρισία εἰς Οὐμπ. Περονό - Ἀθ. Κωστάκη, *Σύντομος Γραμματικὴ τῆς Τσακωνικῆς διαλέκτου.* Ἀθῆναι 1933, σελ. 95, 8ον [=Ἀθηνᾶ 45 (1933) 374—375].
36. Ἡ Ἑλληνικὴ κατὰ τοὺς Ἀλεξανδρινοὺς καὶ Ρωμαϊκοὺς χρόνους. Μεσαιωνικὴ Ἑλληνικὴ. Νεωτέρα Ἑλληνικὴ. Μεγάλῃ Ἑλλην. Ἐγκυκλοπαιδεῖα, τόμ. Γ', σελ. 692—705.
37. *Γραμματικὴ καὶ σύνταξις [τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης].* Αὐτόθι: σελ. 710.—714.
38. Ὁρθογραφία Ἑλληνικὴ. Αὐτόθι: σελ. 714—718.
39. Τσακωνικὴ διάλεκτος. Αὐτόθι: τόμ. ΚΓ', σελ. 400 - 401.
40. *Περὶ τοῦ λεξικοῦ τῆς νέας Κυπριακῆς διαλέκτου.* *Κυπρικὰ Χρονικὰ* 11 (1935) 8—9.
41. Πῶς θὰ προπαρασκευασθῇ ἡ μεγάλη ἱστορία τῆς Ἑλλ. γλώσσης καὶ ἰδίως τῆς μεσαιωνικῆς. *Φιλολογικὸς Νέος Κόσμος*, Τεύχ. Α'. (1935) 44—48.
42. *Γλωσσικαὶ παρατηρήσεις εἰς Βοιωτικὰς ἐπιγραφάς.* Ἀθηνᾶ 46 (1935) 248—249.
43. *Περὶ τοῦ νεοελληνικοῦ ῥήματος «ἐργῶ».* Αὐτόθι: σελ. 249.

44. *Über das neugriechische εἶναι (= ἐστί, εἶσι).* Glotta 25 (1936) 9—11.
45. Βιβλιοκρισία εἰς D. A. Zakythinos, *Le chrysobulle d' Alexis III Comnène, empereur de Trébizonde, en faveur des Vénitiens.* (= Collection de l' Institut Néo-hellénique de l' Université de Paris, fascicule 12). Paris, «Les Belles-Lettres», 1932. Σελ. VIII+103. Σχ. Σοφ. μικρόν. [=Byzantinisch-neugriechische Jahrbücher 12 (1936) 150—151].
46. Βιβλιοκρισία εἰς H. Pernot, *Introduction à l'étude du dialecte tsakonien* (= Collection de l' Institut Néo-hellénique de l' Université de Paris. Tome II). Paris, «Les Belles-Lettres», 1934. Σελ. 550. Σχ. Σοφ. [=Byzantinisch-neugriechische Jahrbücher 12 (1936) 151—152].
47. Βιβλιοκρισία εἰς E. Schwyzer, *Neugriechische Dialekttexte aufgenommen von Aug. Heisenberg. Unter Verwertung der Vorarbeiten von Joh. Kalitsunakis* (=Lautbibliothek. Texte zu den Sprachplatten des Instituts für Lautforschung an der Universität Berlin, herausgegeben von D. Westermann. Nr. 94) Berlin, 1934. Σελ. 68 Σχ. Σοφ. [=Byzantinisch-neugriechische Jahrbücher 12 (1936) 152].
48. Ἐντὶ Προλόγον [«Πρωΐας» Δεξικὸν Ἑλληνικῆς γλώσσης τόμ. Α', σελ. 5—7].

Βιογραφικὰ καὶ ἄλλα δημοσιεύματα αὐτοῦ.

1. Ὁ Μιχαὴλ Ἀναγνωστόπουλος (ἢ Ἀνάγνος). Ἐν Ἀθήναις 1923. Σοφ. σ. 62.
2. Ἐπίγραμμα τοῦ Wilamowitz ἐπὶ τῇ ἀπελευθερώσει τῶν Ἰωαννίνων. Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ ἔτ. 1 (1926) 39—40.
3. Σταμάτιος Ψάλτης. Θρακικὰ 1 (1928) 240—243.
4. Τὰ «Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ» καὶ οἱ Ἡπειρώται. Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ ἔτ. 4 (1929) 186—188.
5. Ἐκ τῶν ἀνεκδότων ἔργων τοῦ Παναγιώτου Στ. Ἀραβατινοῦ. Αὐτόθι ἔτ. 10 (1935) 187—191.
6. Περὶ τοῦ βίου καὶ τοῦ ἔργου τοῦ Γουλιέλμου Schulze. Ἀθήνα 46 (1935) 249—252.

Ἀνακοινώσεις αὐτοῦ ἐν τῇ ἐν Ἀθήναις
Ἐπιστημονικῇ Ἐταιρείᾳ.

1. Περὶ τῶν παρ' Ἀριστοφάνει δημοδῶν γλωσσικῶν στοιχείων καὶ περὶ τοῦ γλωσσικοῦ ιδιώματος τῆς Χειμάρρας. Ἀθηνᾶ τόμ. 35 σελ. 253.
2. Περὶ τῆς ἐπιδοσέως ξένων γλωσσῶν ἐπὶ τὴν Ἑλληνικὴν. Αὐτόθι τόμ. 38 σελ. 214.
3. Περὶ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ἔργου τοῦ κατὰ τὴν 16 Ἰανουαρίου 1935 ἀποθανόντος καθηγητοῦ τῆς συγκριτικῆς γλωσσολογίας Γουλιέλμου Schulze. Αὐτόθι 46 (1935) 290—291.

Κ. Ν. ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ